

Enheten för tillsyn
Lotta Reimers

Rapport från digital inspektion under år 2021 av Överförmyndaren i Norrtälje kommun

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län riktar kritik mot Överförmyndaren i Norrtälje kommun på följande punkter:

- Bristfällig bevakning av arvsifte i förmynderskap.
- Bristfällig bevakning av arvsifte med bortavariande arvinge.
- Ingen överlämning av redovisningshandlingar.

Inledning

På grund av situationen med Covid-19 har Länsstyrelsen genomfört inspektionen digitalt och utan något platsbesök på Överförmyndarens kansli.

Inspektionen genomfördes genom att vi inledningsvis granskade Överförmyndarens register över aktiva akter och därefter begärde dagboksblad avseende 45 akter. Efter granskning av dagboksbladen begärde vi in handlingar från 14 av akterna, för vidare granskning. Se bilaga för vilka akter som omfattades av tillsynen.

Ett digitalt sammanträde hölls den 29 september 2021. Deltagande på mötet var tillförordnad överförmyndare Ralf Lennholm, Susanna Jägerstad och Josefin Ulvhag från Överförmyndarens kansli samt Lotta Reimers och Malin Åberg från Länsstyrelsen.

Om Länsstyrelsen funnit anledning att kommentera Överförmyndarens handläggning tas det upp i rapporten.

Uppföljning av föregående rapport

I rapporten från föregående inspektion (dnr 46984-2019) riktade Länsstyrelsen kritik mot Överförmyndarens handläggning på följande punkter.

- Bristande bevakning av redogörelse för skifteshinder i två förmynderskap.
- Bevakning av ärenden med befrielse från redogörelse.

Länsstyrelsen följde upp kritiken vid nuvarande inspektion genom att granska olika sorters ärenden som kräver att Överförmyndaren bedriver en aktiv bevakning av att nödvändiga handlingar ges in.

Aktgranskning med kritik

Bristfällig bevakning av arvskifte

Sammanfattning av ärendet

Vid granskningen av akt 2010007 angående ett förmynderskap noterades följande. En god man enligt 11 kap. 2 § föräldrabalken (FB) förordnades i februari 2010 för att företräda ett barn som fått del av fastighet i arv efter sin morfar. Därefter finns inga händelser registrerade i dagboken förrän i maj 2012. Nästa händelse som registrerats i dagboken är från februari 2018 när Överförmyndaren begärde in bouppteckning och redogörelse för skifteshinder. I mars 2018 uppgav gode mannen att en boutredningsman utsetts och att hen inväntar besked därifrån. Nästa registrerade händelse är från september 2019 då Överförmyndaren kontaktade gode mannen om vad som händer med arvskiftet. Gode mannen svarar att arvskiftet inte är helt slutfört eftersom det är svårt att få tag på en delägare för att delge arvskiftet. Överförmyndaren kontaktade återigen gode mannen i januari 2020 som uppgav att skiftet fortfarande inte vunnit laga kraft. Överförmyndaren kontaktade i februari 2020 boutredningsmannen som uppgav att skiftet upprättades redan år 2017. Vid vår granskning var sista anteckningen i akten från februari 2020.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 15 kap. 3 § FB ska ställföreträdaren, om ett dödsbo inte skiftas inom sex månader från det att bouppteckningen förrättades och inget avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo har ingåtts, lämna en redogörelse till överförmyndaren om anledningen till att dödsboet inte har skiftats. En sådan redogörelse ska därefter och till dess att dödsboet har skiftats eller ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts lämnas var sjätte månad, om inte överförmyndaren bestämmer någon annan tid.

Överförmyndaren fick först information om barnets del i dödsboet år 2010, men fram till år 2018 vidtogs bara enstaka åtgärder. Under sex av dessa år saknas helt registrerade händelser i dagboksbladet. Endast en redogörelse för skifteshinder har tagits in.

Av omständigheterna i ärendet får förstas att boutredningsmannen år 2017 upprättade ett så kallat tvångsskifte, som endast boutredningsmannen skrivit under. Detta arvskifte ska Överförmyndaren inte samtycka till. Det är dock lämpligt att Överförmyndaren tar del av även ett sådant arvskifte. I det aktuella fallet fick Överförmyndaren endast indirekt reda på att det skett ett tvångsskifte år 2019, men det finns inte uttryckligen dokumenterat i akten och Överförmyndaren har inte tagit del av arvskiftet.

Länsstyrelsen anser att Överförmyndarens tillsyn av ställföreträdaren och bevakning av ärendet varit mycket passiv. När Överförmyndaren upptäckte att inga åtgärder vidtagits under åtta års tid, borde mer kraftfulla åtgärder vidtagits. Om ställföreträdaren inte utför sitt uppdrag på ett godtagbart sätt, bör Överförmyndaren överväga att entlediga hen. Överförmyndarens uppdrag är att ha tillsyn över ställföreträdare och måste därför få nödvändig information. Även när en boutredningsman finns utsedd ska redogörelse för skifteshinder ges in av

ställföreträdaren. Överförmyndaren bör även se till att ställföreträdaren ger in arvskiftet. Länsstyrelsen är kritisk till den bristfälliga handläggningen av ärendet.

Ingen överlämning av redovisningshandlingar

Sammanfattning av granskningen

Överlämning vid byte av ställföreträdare

Vid granskningen av akt 96058 angående godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterades att det skett ett byte av ställföreträdare under år 2020 men att det saknas anteckning i dagboken att redovisningshandlingarna överlämnats till den nya ställföreträdaren.

Godmanskap som övergår till förvaltare

Vid granskningen av akt 2018081 och 200057 angående förvaltare noterades följande. Huvudmännen i ärendena har tidigare haft god man. Ställföreträdarskapet har därefter ändrats till att bli förvaltare, och samma ställföreträdare som varit god man har blivit förordnad till förvaltare. Överförmyndaren har i båda fallen begärt in sluträkning avseende godmanskapen och därefter granskat dem. Dock framgår inga övriga åtgärder avseende det avslutade godmanskapet och redovisningshandlingarna för godmanskapet finns kvar i akterna.

Länsstyrelsens bedömning

Vid byte av ställföreträdare ska överförmyndaren enligt 16 kap 8 § FB överlämna sluträkningen, efter att överförmyndaren granskat den, samt förteckning, årsräkningar och övriga handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ FB som förvaras hos överförmyndaren, till den nya ställföreträdaren. Den nya ställföreträdaren ska inom två månader återlämna handlingarna till överförmyndaren. Bestämmelsen innebär att alla förteckningar, årsräkningar m.m. som förvaras hos överförmyndaren ska lämnas över till den nya ställföreträdaren, oavsett antal eller ålder.

Länsstyrelsen uppmanar Överförmyndaren att se till att redovisningshandlingarna alltid överlämnas i samband med byte av ställföreträdare. Länsstyrelsen anser att Överförmyndaren förtjänar viss kritik för att överlämning inte skett.

När det gäller ärenden där godmanskap blir förvaltare - eller vice versa - och inget byte av ställföreträdarskap sker så vill Länsstyrelsen framföra följande. Även här innebär 16 kap. 8 § FB att när överförmyndaren granskat en sluträkning ska redovisningshandlingarna ska överlämnas till behörig part. Om en sluträkning begärs in, ska ställföreträdarskapet hanteras som att det har upphört och redovisningshandlingarna ska då överlämnas slutligen. Men på grund av att de inte kan lämnas till ställföreträdaren – då det är samma person som upprättat handlingen - uppstår frågor. Det gäller framförallt vem som istället ska granska handlingarna och var de ska förvaras. Länsstyrelsen anser därför att det även är godtagbart att ingen sluträkning alls tas in i denna specifika situation.

Aktgranskning utan kritik

Fullmakt från förordnad ställföreträdare och otydligt beslut

Sammanfattning av ärendet

Vid granskningen av akt 200057 ett godmanskap och förvaltarskap noterades följande. Överförmyndaren beslutade i februari 2021 att samtycka till försäljning av fastighet i ett dödsbo. Köpekontraktet är underskrivet av endast en representant för dödsboet. Ställföreträdaren har gett denna person fullmakt att företräda hen i dödsboet.

En god man enligt 11 kap. 2 § FB förordnades i slutet av år 2019 för att ingå hyresavtal mellan huvudmannen och dåvarande god man enligt 11 kap. 4 § FB. Ett hyresavtal lämnades in till Överförmyndaren som därefter upprättade en handling kallad ”saken: hyresavtal”. Överförmyndaren skriver i handlingen att de bedömer att hyran är skälig och att originalhandlingen återsänds. I följebrevet till gode mannen enligt 11 kap. 2 § FB står att ”bifogat detta brev finns samtycke från Överförmyndaren till det hyresavtal du ingått”.

Länsstyrelsens bedömning

Angående frågan om förordnade ställföreträdarens möjlighet att ge fullmakt till någon annan att utföra sitt uppdrag som ställföreträdare vill Länsstyrelsen framföra följande.

I SOU 2004:112 (s 763 ff) har frågan berörts och bl.a. framförs att det saknas en lagstadgad möjlighet för en förordnad ställföreträdare att sätta en annan person i sitt ställe. Uppdraget bygger på ett myndighetsbeslut som den förordnade ställföreträdaren inte själv kan ändra på. Ställföreträdaren skulle dock kunna anlita ett bud att utföra vissa specifika uppdrag, i praktiken enbart genom att verkställa den förordnade ställföreträdarens beslut. Den andra möjligheten som framförs är att ställföreträdaren kan ha behov av att anlita extern hjälp i frågor där det behövs särskild expertis. Ställföreträdaren kan exempelvis kontakta en advokat för att få rådgivning om huvudmannen hamnat i en rättslig tvist och ge advokaten fullmakt att företräda huvudmannen i en rättegång.

Detta innebär att ställföreträdarens möjligheter att överhuvudtaget ge fullmakt till en annan person att utföra delar av uppdraget ska tillämpas mycket restriktivt. Länsstyrelsen anser därför att normalt sett bör ställföreträdaren själv kunna företräda huvudmannen vid ett normalt arvskifte och därmed själv vara den som skriver under arvskiftet för huvudmannens räkning.

Angående hyresavtalet anser Länsstyrelsen att Överförmyndarens skrivelse till ställföreträdaren är mycket oklar. I följebrevet refereras till ”Överförmyndarens samtycke”, men skrivelsen är inte utformat som ett beslut. Ett dylikt avtal om hyra är inte heller något som överförmyndaren ska samtycka till, men väl kontrollera att det är rimligt, som en del av den allmänna tillsynen. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att det är tydligt när Överförmyndaren fattat ett beslut – som då är överklagbart – och när det inte är ett beslut.

Ensamkommande barn och åldersuppskrivning

Sammanfattning av ärendet

Vid granskningen av akt 2018039 angående god man för ensamkommande barn noterades följande. Överförmyndaren tog över handläggningen från annan kommun i februari 2018. Migrationsverket skickade information i december 2017 att barnets ålder ändrats till att hen var myndig. Varken nuvarande eller föregående ansvarig överförmyndare vidtog några åtgärder på grund av informationen. Vid vår granskning var den sista registrerade händelsen i dagboken från mars 2018, angående arvode till gode mannen.

Länsstyrelsens bedömning

När överförmyndaren får information från Migrationsverket att ett ensamkommande barns ålder har skrivits upp, ska överförmyndaren göra en egen åldersbedömning och därvid beakta Migrationsverkets bedömning och underlaget för den. Länsstyrelsen anser att överförmyndaren bör dokumentera bedömning en och om överförmyndaren bedömer att huvudmannen är 18 år eller äldre, ska ett särskilt beslut om att godmanskapet ska upphöra fattas.

Länsstyrelsen uppmanar Överförmyndaren att vidta nödvändiga åtgärder i ärendet.

Passiv tillsyn

Sammanfattning av ärendet

Vid granskningen av akt 2018299 angående ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterades följande. Årsräkningen avseende år 2019 gavs in i april 2020 och är granskad med anmärkning i november 2020. Överförmyndaren begärde ett yttrande över anmärkningen i september 2020, men fick inget svar från gode mannen. Överförmyndarens anmärkningar handlar bl a om att en del av en bostadsrätt överlåtits utan samtycke från Överförmyndaren och att gode mannen har använt sina egna konton för att betala huvudmannens räkningar. I januari 2021 hörde gode mannen av sig till Överförmyndaren för att fråga om bostadsrätten, men hen verkar inte ha vidtagit några åtgärder. Vid samtalet får gode mannen information om hur hen ska göra med bostadsrätten. Därefter har Överförmyndaren skrivit och påmint gode mannen om yttrande avseende anmärkningen. Gode mannen uppgav den 1 februari 2021 att huvudmannen själv skrivit under köpekontraktet. Av kontraktet framgår att bostadsrätten sålts privat – inte via mäklare – och till en släkting.

Länsstyrelsens bedömning

I överförmyndarens tillsyn ingår att se till att huvudmannens tillgångar används till hans nytta och uppehälle. Detta sker framförallt genom granskningen av årsräkningarna. Om överförmyndaren upptäcker eller misstänker att en ställföreträdare gjort allvarliga fel i sin förvaltning så måste överförmyndaren ha förmåga att agera snabbt, för att det ska finnas möjlighet att rätta till felen och minimera eventuella skador för huvudmannen.

I detta ärende har, för det första, granskningen av årsräkningen tagit lång tid då den inleddes i april och avslutades i november 2020. För det andra har

Överförmyndaren därefter varit passiv i sin bevakning av att ställföreträdaren vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att rätta till – eller förklara – bristerna i årsräkningen. Sammantaget innebär det att det tog ett år från att årsräkningen borde varit inne – och ännu längre sedan bristerna som föranledde anmärkningen uppstod – tills dess Överförmyndaren vidtog några åtgärder.

Vidare vill Länsstyrelsen påpeka att även när huvudmannen själv skrivit under ett avtal av detta slag, kan det finnas skäl för Överförmyndaren att på lämpligt vis se till och dokumentera att ställföreträdaren har kontrollerat att allt gått rätt till och att huvudmannen verkligen har förmåga att förstå innebörden av avtalet.

Diarieföring

Sammanfattning av granskningen

Vid granskningen av dagboksbladen i de utvalda akterna noterades följande angående diarieföring m.m. Arvodesbeslut är registrerade, i alla dagboksblad, som ”utskrift arvodesbeslut brev, HM, exp arvodesbeslut”.

Vid granskningen noterades även att Överförmyndaren ibland kopierar in en mailväxling under en och samma dagboksrad. Det vill säga, epost som går ut från Överförmyndaren och kommer in. Oftast syns inte till exempel inte vilket datum som Överförmyndaren svarat på ett inkommande meddelande. Det är endast meddelandet och vem som skickat det som har kopierats in.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 5 kap. 2 § OSL ska det av registreringen framgå *datum* då handlingen kom in eller upprättades och *diarienummer* eller annan beteckning som har åsatts handlingen samt i förekommande fall *från vem* handlingen har kommit in eller *till vem* den har expedierats och i korthet *vad handlingen rör*. I undantagsfall ska uppgifter av de två sistnämnda slagen utelämnats eller särskiljas, nämligen om det behövs för att registret i övriga delar ska kunna företes för allmänheten.

Överförmyndaren bör därför se till att diarieföring av beslut görs på ett sådant sätt att det framgår att det fattats ett beslut, vad beslutet rör och datum för beslutet. Vidare anser Länsstyrelsen att det oftast är olämpligt att samla en epostkonversation under en och samma dagboksrad, då det dels inkommit olika datum, dels inte framgår vad som är inkommande och vad som skickats ut.

Medförmyndares mandat

Sammanfattning av ärendet

Vid granskningen av akt 2020083 angående ett förmynderskap noterades följande. Barnets pappa har avlidit, mamman har utvandrat och barnet bor med sin gammelfarmor. I maj 2020 kontaktade överförmyndaren en bank med en ”begäran till bank att öppna ÖF-spärrat konto”. I akten framgår inte att Överförmyndaren fattat beslut om skärpande föreskrifter. I maj 2021 beslutade tingsrätten att förordna en medförmyndare med uppdrag att ensam förvalta den omyndiges

egendom. I akten finns inga uppgifter om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av pappans död, bland annat angående dennes dödsbo.

Vid sammanträdet uppgav Överförmyndaren att de brukar fatta beslut om skärpande föreskrifter innan de begär att banken öppnar ett spärrat konto.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 13 kap. 19 § FB kan överförmyndaren besluta att begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, kreditmarknadsföretag eller värdepappersbolag om det av någon särskild anledning behövs för att trygga förvaltningen. Överförmyndaren borde således ha fattat ett sådant beslut innan uppmaningen till banken skickades ut.

Vad gäller dödsboet efter barnets pappa vill Länsstyrelsen framföra att det är viktigt att det dokumenteras i akten oavsett om det finns tillgångar i dödsboet eller inte. Antingen måste bouppteckning och arvskifte ges in, eller så ska ges in den dödsboanmälan som måste göras om det saknas tillgångar.

Övriga frågor

Allmänt om verksamheten

Kansliet flyttade till Täby kommunhus i mars 2021. De digitaliserade alla akter under år 2020 och bytte verksamhetssystem till Wärna Go. Alla fysiska handlingar finns också kvar i akterna som förvaras i kommunhuset. De har kunnat jobba som vanligt och de ligger i fas.

Granskning av årsräkningar

Inför vår granskning begärde vi in uppgifter om nämndens handläggningstider för granskning av årsräkningar avseende år 2019. Nämnden uppgav att den 1 oktober 2020 var 98% av årsräkningarna granskade och att den sista årsräkningen granskades den 17 februari 2021.

Rapporten har upprättats av Lotta Reimers och Malin Åberg.

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndaren
Kommunfullmäktige
Kommunstyrelsen
Kommunrevisorerna

Enheten för tillsyn
Lotta Reimers

Granskade akter

Enbart dagboksblad

Godmanskap 11:4

2011233, 2020170, 2020178, 2020185, 96021, 4075, 2019210, 94075, 96058,
2018120, 2010156, 2014049

Förvaltarskap

200057, 2018294, 2018081, 2017209, 2019171, 2014004

Förmynderskap

2016311, 2020117, 2020118, 2019196, 2020083, 2018007, 2018065, 2020035

Ensamkommande

2020174

Under uppbyggnad

2020198, 2019235, 2020235, 2020205, 2020052

Dagboksblad och utvalda handlingar

Godmanskap 11 kap. 4 § FB

2008090, 2018299, 2018169, 2018027, 2018090

Godmanskap 11 kap. 3 § FB

2019168

Förmynderskap

2020083, 2020211, 2010007, 2019195, 2020118

Ensamkommande barn

2020174, 2018039

Under uppbyggnad

200057